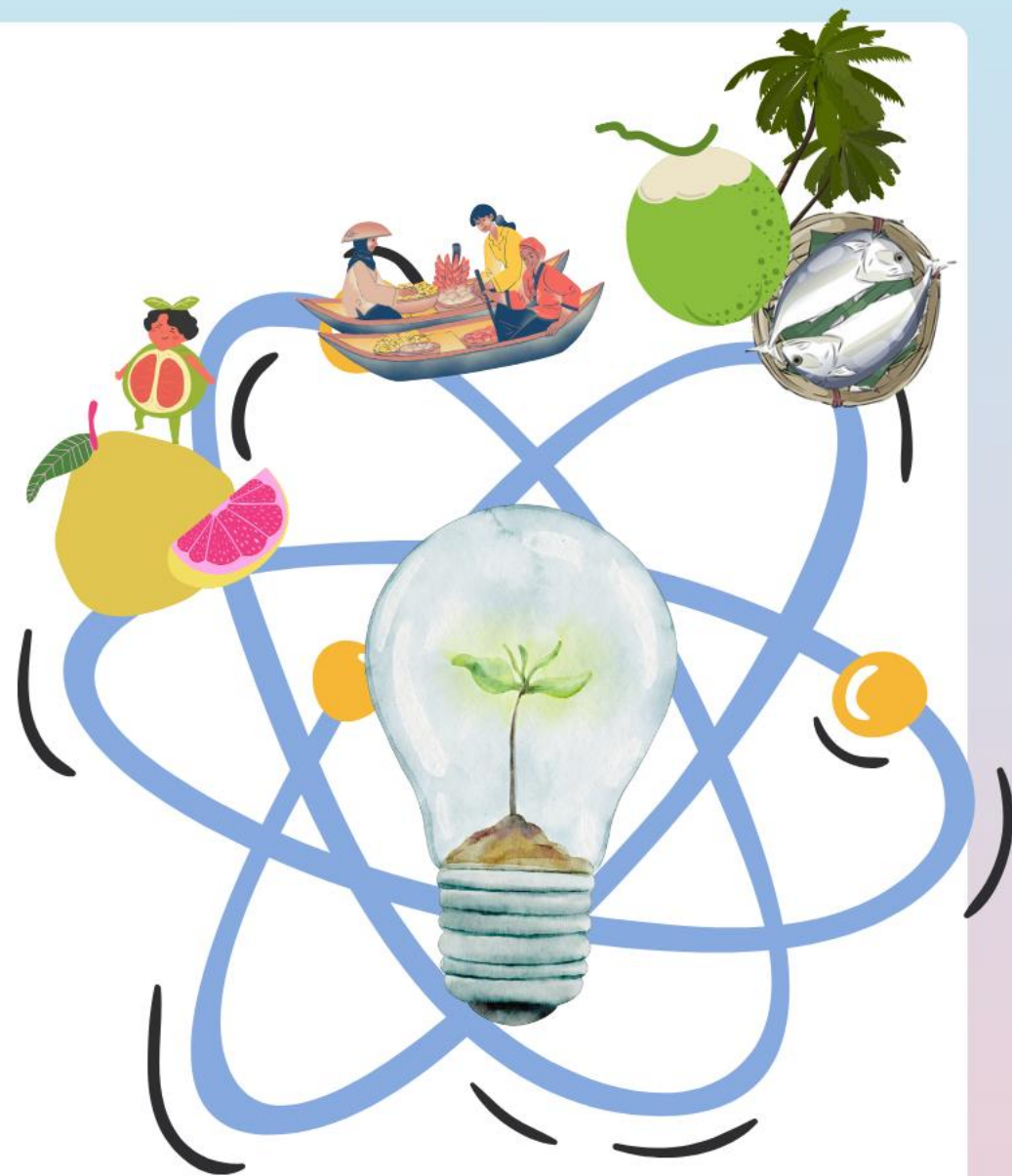

การประชุมกลุ่มย่อย
“การสร้างนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น
จังหวัดสมุทรสงคราม”

ระหว่างวันที่ 25 - 26 กันยายน 2567
ณ บ้านอัมพวา รีสอร์ท แอนด์ สปา จ. สมุทรสงคราม

ความเป็นมา

การขับเคลื่อน SDG LAB จากลุ่มน้ำบางปะกง สู่ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง

สภาพัฒน์ มีบทบาทในการประสานการขับเคลื่อนประเด็นการพัฒนาภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้มีการทำงานผ่านโครงการพื้นที่ปฏิบัติการที่ยั่งยืน (SDG LAB) ที่มุ่งสร้างเครือข่ายการทำงานในลักษณะหุ้นส่วนการพัฒนาแบบบูรณาการร่วมกันจากทุกภาคส่วนในรูปแบบพลังทางสังคม ตลอดจนเชื่อมโยงกลไกและขยายภาคีเครือข่ายทั้งระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ นำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

ปี 2559 - 2560

ปี 2561 - 2562

ปี 2563 - 2565

ปี 2566 - 2567

รวมกลุ่มและทำงานร่วมกับเครือข่ายจังหวัดจ.ฉะเชิงเทรา

สร้างความรู้ความเข้าใจและเชื่อมโยงการทำงาน

ขยายภาคีเครือข่ายและเชื่อมโยงการทำงานระดับภาค (เครือข่ายภาคตะวันออกยั่งยืน)

ประเด็นการขับเคลื่อน 5 ประเด็น

1 การพัฒนาฐานทรัพยากร 2 ความมั่นคงทางอาหาร 3 การพัฒนาเมืองน่าอยู่ 4 การท่องเที่ยวชุมชนวิถีใหม่ 5 การเรียนรู้บนฐานชุมชน

ขยายผลการขับเคลื่อน SDG LAB ไปยังพื้นที่ “ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง”

1 การสร้างนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น

2 การสร้างสมดุลระบบนิเวศเกษตร

3 การท่องเที่ยวภูมิวัฒนธรรม

4 การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยชุมชน

5 การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสวัสดิการชุมชน

ความก้าวหน้าการขับเคลื่อนงาน

จัดลำดับความสำคัญของประเด็นการขับเคลื่อนงาน โดยกำหนด **“การสร้างนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น”** เป็นประเด็นขับเคลื่อนอันดับแรก

การออกแบบการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้

การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้

- การออกแบบศึกษาทางเลือกให้กับเด็กและเยาวชน
- การปรับปรุงหลักสูตรระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการประกอบการชุมชน
- การเตรียมความพร้อมการเรียนรู้ให้กับเด็กและผู้ปกครอง
- การพัฒนาทักษะอาชีพ/รายได้กับกลุ่มเปราะบาง

- การสร้างการเรียนรู้แบบ Active Learning /Project Based ผ่าน CPC Model
- การสร้างแกนนำชุมชน (Case Manager)
- การส่งต่อเด็กและเยาวชนกลับเข้าระบบการศึกษา
- การสำรวจ จัดเก็บข้อมูล และประยุกต์ใช้งานวิจัยชุมชน
- การสัมภาษณ์ และถอดบทเรียนการสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่นที่กระตุ้นให้เกิด Lifelong Learning

- การจัดเวทีที่ตำบลเพื่อออกแบบการจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น
- การจัดประชุมวิชาการเพื่อพัฒนาระบบนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น
- การสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์นิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น
- การพัฒนาพื้นที่การเรียนรู้ให้กับเด็กและเยาวชนที่ต้องการการดูแลพิเศษ

การดำเนินงานที่ผ่านมา

1 จัดทำแนวทางการขับเคลื่อนการสร้างนิเวศเรียนรู้ท้องถิ่น จ.สมุทรสงคราม ร่วมกับสถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน และบริษัท สร้างสรรค์ปัญญา จำกัด

2 ศึกษาแนวคิด/ทฤษฎี และยกร่างกรอบการถอดบทเรียนการสร้างนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น จ.สมุทรสงคราม

3 ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกการขับเคลื่อนกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น และประชุมออนไลน์เพื่อสัมภาษณ์เก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมายที่เป็นหน่วยงาน/เครือข่ายการเรียนรู้ในจังหวัดเพิ่มเติม

ระบบนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม

ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร

เป้าหมาย

คนแม่กลอง มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ท้องถิ่น มีทักษะ และสมรรถนะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ ที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนและสถานการณ์ ความท้าทายของโลกยุคปัจจุบัน

บริบทของท้องถิ่น

คนในพื้นที่ปรับตัวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

ประชากรย้ายถิ่นไปเรียน/ไปทำงานต่างพื้นที่

การก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย

ขาดแคลนแรงงาน (รุ่นใหม่) ในภาคการเกษตร

การสร้างนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมถูกทำลาย

ความเสื่อมถอยของวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลไก/เครื่องมือ

- พ.ร.บ. ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 มาตรา 8 (4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ชำนาญการในภูมิปัญญาท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
- พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 7 กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
- แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. 2566 – 2570 ประเด็นที่ 3 การยกระดับคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย และพร้อมรับมือกับโรคอุบัติใหม่
- แผนพัฒนาท้องถิ่น/ตำบล

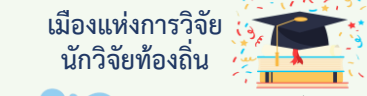
ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น

ระบบนิเวศ 3 น้ำ

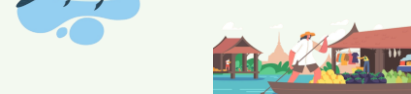
ประมง
ปศุสัตว์
เกษตรกรรม

เมืองแห่งการวิจัย
นักวิจัยท้องถิ่น

- งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น
- ฐานข้อมูล/ความรู้ในเวท 3 น้ำ
- แผนที่ความรู้ในเวท 3 น้ำ

อัตลักษณ์เมืองแม่กลอง

- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ (Cultural and Historical Tourism)
- การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism)
- การท่องเที่ยวสายบุญ (Religious Tourism)

กระบวนการสร้างนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น

1 สำรวจ รวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูล/องค์ความรู้ในท้องถิ่น

ค้นหาอัตลักษณ์/คุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่น	ปราชญ์ชาวบ้าน	
กำหนดเป้าหมายในการสร้างนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น	เมธาจารย์	
นักวิจัยเพื่อท้องถิ่น	แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น/วิสาหกิจชุมชน	สถาบันการศึกษา

2 สร้าง/ออกแบบทางเลือกการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับทุกกลุ่มคน

ออกแบบชุดหลักสูตรเพื่อการสร้างอาชีพ รายได้ ยกระดับคุณภาพชีวิตคนในพื้นที่	สสญ.	ภาคเอกชน
การพัฒนาทักษะความรู้ที่จำเป็นในท้องถิ่นตามช่วงวัย		
การพัฒนาทักษะอาชีพสำหรับกลุ่มคนเปราะบาง		
การเตรียมความพร้อมผู้ประกอบการ/เด็กก่อนวัยเรียน	ชุมชน	วิสาหกิจชุมชน
การฟื้นฟูทักษะการเรียนรู้ในครอบครัวและชุมชน		

3 การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และยึดโยงกับคนพื้นที่

• การสร้างผู้นำการเรียนรู้ (CM)/นักวิจัยเพื่อท้องถิ่น • รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สอดคล้องกับอัตลักษณ์/กลุ่มคนในพื้นที่ - Active Learning/Project Based/การถอดบทเรียน - การทำวิจัยชุมชน - Platform : Online/Onsite/On-demand - การเทียบโอนประสบการณ์รายวิชา - การจัดเวทีชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้						แหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น		
						ปราชญ์ชาวบ้าน		
						วุฒิสภา	สนพ.	SE
สถานศึกษา	ศรจ.	สพฐ.	สอศ.	สกร.	อปท.	พมจ.		

4 ประเมินผล ปรับปรุง และพัฒนาการเรียนรู้

- ประสิทธิภาพของหลักสูตร กลไก/กระบวนการจัดการเรียนรู้ - ความหลากหลาย และความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ - บทบาทของผู้ถ่ายทอดความรู้ในระบบการศึกษา - ความท้าทายของภาคส่วนต่าง ๆ ในการหนุนเสริมทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ - ฯลฯ	ภาค ประชาชน/ ชุมชน ท้องถิ่น			
ภาครัฐ	ภาคการศึกษา	อปท.	ภาคเอกชน	ภาคประชาสังคม

ประเด็นการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) “การสร้างนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม”

❑ หน่วยงานของท่านมีส่วนร่วมในการสร้าง/ส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นอย่างไร?

❑ หน่วยงานของท่านประสบกับปัญหา/ความท้าทายต่อการสร้าง/ส่งเสริมการเรียนรู้ท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร?

❑ ถ้าจะสร้างนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่นให้เกิดขึ้นจริงในจังหวัดสมุทรสงคราม หน่วยงานของท่านจะสามารถดำเนินการอย่างไร ร่วมกับใคร หรือต้องการให้ใคร/หน่วยงานใดช่วยหนุนเสริมบ้าง?

Back Up

ระบบนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดสมุทรสงคราม

P1 : Policy & Governance

- ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์
- แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 11 การพัฒนาศักยภาพคนตลอดช่วงชีวิต และประเด็นที่ 12 การพัฒนาการเรียนรู้
- แผนฯ ฉบับที่ 13 หมายเหตุที่ 12 ไทยมีกำลังคนสมรรถนะสูง มุ่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตอบสนองต่อการพัฒนาแห่งอนาคต

- พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 7 กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบอาชีพ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง
- แผนพัฒนาจังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. 2566 - 2570 ประเด็นที่ 3 ยกระดับคุณภาพชีวิตทุกช่วงวัย และพร้อมรับมือกับโรคอุบัติใหม่

- พ.ร.บ. ส่งเสริมการเรียนรู้ พ.ศ. 2566 มาตรา 8 (4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ชำนาญการในภูมิปัญญาท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

พื้นที่การสร้างนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น (Driving spaces)

2 พื้นที่เสริมสร้างศักยภาพ/แบ่งปันทรัพยากร (Capacity Building)

- สร้าง/พัฒนาศักยภาพแกนนำการเรียนรู้ (Case Manager) ในท้องถิ่นให้เป็นพี่เลี้ยงหนุนเสริมการสร้างการเรียนรู้ในท้องถิ่น
- ประสานเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือกับทุกภาคส่วน อาทิ ผู้นำชุมชน ราชประชาชา บ้าน/เมธาจารย์ นักวิจัยท้องถิ่น และบุคลากรจากสถานศึกษา ในระบบให้มีส่วนร่วมในการถ่ายทอด/จัดการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนในท้องถิ่น อาทิ การเตรียมพร้อมการเรียนรู้ให้กับเด็กและผู้ปกครอง การส่งเสริมทุนการศึกษา/อาหารกลางวันเด็ก การสำรวจ และวิเคราะห์ข้อมูลการเรียนรู้ชุมชน และประยุกต์ใช้งานวิจัยชุมชน

3 พื้นที่ปรึกษาหารือ (Deliberation Space) สำหรับแลกเปลี่ยนความเห็นในการสร้างการเรียนรู้ท้องถิ่น

- เวทีสำรวจข้อมูลสถานการณ์ และระดมความต้องการการสร้างเรียนรู้ในพื้นที่
- การประชุมหารือเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้ท้องถิ่น (Kick-off)
- เวทีหารือเพื่อติดตามหนุนเสริมและพัฒนาศักยภาพแกนนำ (CM) การจัดการเรียนรู้ในพื้นที่
- เวทีประเมินผล สรุปบทเรียน และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การฟื้นฟูและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของกลุ่มเปราะบาง

P2 : Players/Drivers

พื้นที่การสร้างนิเวศการเรียนรู้ท้องถิ่น (Driving spaces)

1 พื้นที่สร้างรูปธรรม (Operation Space)

- ออกแบบเนื้อหาหลักสูตร และออกแบบวิธีการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ตามกรอบ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542
- จัดทำสาระการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น ที่เน้นให้ผู้เรียนตระหนักรู้ อนุรักษ์ และสืบสานอัตลักษณ์ของท้องถิ่น มีความสามารถในการประกอบอาชีพ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (ม.7) โดยเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีรายได้ระหว่างเรียน สามารถเป็นผู้ประกอบการท้องถิ่น สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมาตรฐานหลักสูตรการศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2565
- จัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น ตอบสนองต่อเงื่อนไขชีวิตของผู้เรียนที่หลากหลาย เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเทียบโอนทักษะ ความรู้กับคุณวุฒิการศึกษาได้ในทุกระดับ (ม.15) มีการรับรองมาตรฐานวิชาชีพ และยกระดับทักษะการดำรงชีวิต/การประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น อาทิ การทำนาเกลือ จักสานทางมะพร้าว และ Care giver และการบูรณาการการถ่ายทอดทักษะความรู้รายวิชาตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน/อุดมศึกษาเข้าการพัฒนาทักษะอาชีพท้องถิ่น
- ปรับวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) ให้มีความยืดหยุ่น หลากหลาย และยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง อาทิ การเรียนรู้ผ่านโครงงาน (Project Based) การลงมือปฏิบัติจริง ร่วมกับชุมชน/แหล่งเรียนรู้ การเรียนรู้ผ่านทาง Online รวมทั้ง การส่งต่อเด็กและเยาวชนนอกระบบเข้าสู่ระบบการศึกษา และการปรับบทบาทผู้สอนให้อยู่ในรูปแบบ Coaching

P3 : Pre-condition/Assets

ทุนทางการเงิน

- มีการสนับสนุนงบประมาณการจัดการศึกษา/เรียนรู้ท้องถิ่นตามภารกิจของ อปท. และหน่วยงานภายนอก อาทิ กสศ และ สสส.

ทุนมนุษย์

- บุคลากร/หน่วยจัดการเรียนรู้ในพื้นที่ อาทิ อาจารย์/เมธาจารย์ (ม.ชีวิต) นักวิจัยชุมชน และแกนนำการเรียนรู้ท้องถิ่น มีทักษะความรู้/ความเชี่ยวชาญ และความพร้อมของกลไก/เครื่องมือในการสร้างการเรียนรู้ท้องถิ่น อาทิ องค์ความรู้ การทำนาเกลือ นวัตกรรมจัดการน้ำ และหลักสูตรการเรียนรู้ฐานชุมชน

ทุนทางสังคม

- แกนประสาน/หน่วยจัดการเรียนรู้ท้องถิ่น (ม.ชีวิต/สสส) มีเครือข่ายความร่วมมือที่เข้มแข็ง ทั้งภายในและภายนอกพื้นที่

ทุนทางกายภาพ

- มีสถานศึกษา/งานวิจัย/แหล่งจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย ตอบโจทย์ ผู้เรียนทุกระดับ/กลุ่มเป้าหมาย
- มีระบบอินเทอร์เน็ต/เทคโนโลยีดิจิทัลรองรับการจัดการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น

ทุนทางธรรมชาติ

- ความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ 3 น้ำ ที่เอื้อต่อการทำเกษตรกรรม ประมง และการท่องเที่ยวทางน้ำ

ประเด็นท้าทาย

- การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ
- การขาดแคลนแรงงาน (รุ่นใหม่) ในภาคการเกษตร
- ความเสื่อมถอยของภูมิปัญญาท้องถิ่น
- ปัญหาสิ่งแวดล้อม